

DET KONGELIGE
MILJØVERNDEPARTEMENT

Statsråden

Stortinget
Kontroll- og konstitusjonskomiteen
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref
200702339-/AKA

Dato: 21. 2010

Svar på brev om tilsynsorganenes rolle i forbindelse med eksplosjonen i Gulen

Jeg viser til brev fra Kontroll- og konstitusjonskomiteen av 23. mars 2010. Kontroll- og konstitusjonskomiteen stiller følgende spørsmål:

- Har statsråden iverksatt tiltak for å bedre rutinene som følge av hendelsene i Sløvåg?
- Mener statsråden det er hensiktsmessig å basere seg på et system med egenkontroll i bedrifter når det er tale om forhold som kan få store miljømessige konsekvenser?
- Anser statsråden akuttberedskapen for å være tilstrekkelig, eller kan det være aktuelt med et "kriseteam" som kan settes inn i krisesituasjoner?
- Vurderer statsråden funksjonsfordelingen mellom Klima- og forurensningsdirektoratet (Klif) og Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) som hensiktsmessig?
- Er statsråden tilfreds med Klif og DSBs oppfølging i saker om brudd på forurensningsloven?

Strengt og tydelige krav til industrien og oppfølging med tilsyn og kontroll er svært viktig for å sikre etterlevelse av regelverket og unngå skade på miljøet. Jeg er enig i at flere spørsmål kunne stilles i etterkant av eksplosjonsulykken ved Vest Tank i Gulen, og at det har vært viktig å gjennomgå og lære av denne hendelsen. Vi har gått gjennom erfaringene etter ulykken, og blant annet styrket tilsynet med virksomheter som har potensial for alvorlig forurensning og med import og eksport av farlig avfall med skip. I det følgende besvares spørsmålene fra Kontroll- og konstitusjonskomiteen.

- Har statsråden iverksatt tiltak for å bedre rutinene som følge av hendelsene i Sløvåg?

I etterkant av Vest Tank-ulykken utarbeidet de involverte statlige og kommunale myndighetene en erfaringsrapport basert på en felles gjennomgang av hendelsen (*"Erferinger fra myndighetenes samlede håndtering av Vest Tank-ulykken i Gulen kommune"*, november 2007). Arbeidet ble koordinert av Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap. Formålet med rapporten var å få fram eventuelle uklare ansvarsforhold mellom involverte myndigheter, og lærings- og forbedringspunkter med tanke på håndtering av framtidige hendelser. Rapporten viste at det var et forbedringspotensial i forhold til både samhandling, informasjonsdeling og bruk av faginstansenes kompetanse.

I erfaringsrapporten understrekes det at kommunen må ivareta sitt koordinerende ansvar i krisesituasjoner, og be om faglige råd og veiledning fra regionale og statlige myndigheter. Når kommunen i forbindelse med Vest Tank-ulykken ikke i tilstrekkelig grad innhentet råd og veiledning, burde imidlertid regionale og sentrale myndigheter vært mer aktive i å tilby sin kompetanse. Regionale og sentrale myndigheter må ved denne type hendelser sørge for at nødvendig informasjon så snart som mulig tilkommer kommunens ledelse. Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap har utarbeidet en rutine for direktoratets koordinering i oppfølging av slike hendelser, blant annet for å sikre at all tilgjengelig informasjon tilkommer kommunens ledelse og andre offentlige aktører så snart som mulig. Videre har Klima- og forurensningsdirektoratet skjerpet sin rutine for å gi god informasjon til kommunen ved ulike hendelser, og erfaringene fra Gulen-saken er tatt inn i etatens siste kommunikasjonsstrategi som ble utarbeidet i 2008.

Som det fremgår av rapporten er Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap gitt en generell koordineringsrolle på samfunnssikkerhetsområdet. Dette innebærer at etaten skal ha oversikt over risiko og sårbarhet i samfunnet, være en pådriver i arbeidet med å forebygge ulykker, kriser og andre uønskede hendelser, og sørge for god beredskap og effektiv ulykkes- og krisehåndtering relatert til store ulykker. I etterkant av Vest Tank-ulykken er det avklart at etaten skal ta en klarere koordinerende rolle i hendelser hvor farlige stoffer er involvert. Ovennevnte rutine for Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskaps koordinering i oppfølgingen av slike hendelser, trekker opp rammene for hvordan direktoratet skal ivareta sin rolle som koordinerende myndighet. Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap har også iverksatt samarbeid med en rekke berørte myndigheter gjennom et samarbeidsforum som kalles samvirkeområdet farlige stoffer, og ved gjenopprettelse av Kontaktutvalget for farlig gods (jf. stortingsmelding nr 22 (2007-2008) om samfunnssikkerhet.

Hendelsen i Gulen viste videre at det var manglende kunnskap hos andre myndigheter og befolkningen om myndighetsfordeling mellom Kystverket og Klima- og

forurensningsdirektoratet ved akutt forurensning. Kystverket og Klima- og forurensningsdirektoratet samarbeider om å bedre samfunnets forståelse for dette. Blant annet er det lagt ut informasjon om ansvars- og rollefordeling mellom etatene, kontakttelefoner med mer på relevante steder, og på nettsidene til etatene. Kystverket informerer også på kurs og møter med kommuner, brannvesen og næringsliv.

Videre har Klima- og forurensningsdirektoratet konkludert med at de i forbindelse med akutte hendelser i større grad skal supplere bedriftenes data med verifikasjon ved egen prøvetaking på et tidlig tidspunkt i hendelsesforløpet for å avdekke årsak, hendelsesforløp, forurensningsfare og hvilke opprydningstiltak som bør gjennomføres. Dette vil også kunne bidra til at befolkningen får nødvendig informasjon på et tidligere tidspunkt.

- Mener statsråden det er hensiktsmessig å basere seg på et system med egenkontroll i bedrifter når det er tale om forhold som kan få store miljømessige konsekvenser?

Norske virksomheter plikter å etablere et internkontrollsystem som sikrer at virksomhetene arbeider forebyggende og minimerer farene for uhellsutslipp. Større virksomheter skal årlig rapportere til myndighetene om sitt arbeid med å etterleve regelverket. Slikt forebyggende arbeider svært viktig, men erstatter ikke kontroll fra myndighetenes side.

Forurensningsmyndighetene driver omfattende tilsyn. Det legges vekt på å utnytte kontrollressursene effektivt gjennom en kombinasjon av landsdekkende kampanjer på utvalgte temaer og risikobasert frekvenstilsyn med konsesjonspliktig virksomhet. Det risikobaserte tilsynet innebærer at de bedriftene som har størst risiko for skade på ytre miljø, kontrolleres oftere enn andre. Forurensningsmyndighetene gjennomfører både anmeldte og uanmeldte kontroller, og varierer mellom flere dagers revisjon og en-dags kontroller. Kontrollene gjennomføres ute på det enkelte industrianlegg med intervjuer av ansatte på ulike nivåer i virksomheten og inspeksjon av anlegget for å sjekke at opplysningene som virksomheten har gitt stemmer med virkeligheten.

I større grad enn tidligere verifiseres og etterprøves nå bedriftenes egne opplysninger ved at myndighetene selv gjennomfører prøvetaking, eller gjennom tredjeparts verifikasjoner. Etter Vest Tank-saken har forurensningsmyndigheten økt bruk av kontroll dersom det mottas bekymringsmeldinger eller andre særlige forhold tilsier det. Det legges også vekt på å formidle resultatene slik at det oppnås forbedringer ikke bare i bedriftene som kontrolleres, men i bransjene som sådan.

Kontrollen med mottaks- og behandlingsanlegg for farlig avfall prioriteres høyt, og er intensivert de siste årene. Klima- og forurensningsdirektoratet er videre i ferd med å revidere konsesjonene til de rundt 50 norske anleggene for behandling av farlig avfall, og skjerper kravene der direktoratet vurderer det som nødvendig. Det gjelder blant

annet krav til kompetanse, krav til bedre kunnskap om avfallet som mottas og kontroll med avfallsstrømmen gjennom anleggene, samt krav om finansiell garanti i tilfelle konkurs.

I 2008 tok miljøvernmyndighetene initiativ til et samarbeid med andre myndigheter for å bedre kontrollen med eksport og import av farlig avfall med tank- og bulkskip. Et opplegg for dette er utarbeidet av Klima- og forurensningsdirektoratet, Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, Kystverket, Sjøfartsdirektoratet og Toll- og avgiftsdirektoratet, og ble lagt fram for meg i slutten av 2009. Dette er nærmere beskrevet i rapporten *"Ulovlig eksport og import av farlig avfall med tank- og bulkskip. Opplegg for en mer effektiv kontroll"* TA-2554/2009. Det legges opp til nye rutiner og varslingsystemer som innebærer at etatene utnytter hverandres kompetanse, datasystemer, og tilstedeværelse. Det gjør at etatene sammen er bedre rustet til å avdekke og forhindre ulovlig import og eksport av farlig avfall med skip. Det er utviklet et system for å sile ut de mest aktuelle skipsanløpene som det skal gjennomføres stikkprøvekontroll av. Arbeidet med konkretisering og operasjonalisering er startet opp. Opplegget skal testes ut, videreutvikles og følges opp av de involverte myndighetene. Mer effektiv kontroll med import og eksport av farlig avfall med tank- og bulkskip vil være et viktig element i arbeidet med å sikre at regelverket for import og eksport av farlig avfall etterleveres. De første kontrollene på dette området gjennomføres i år. Klima- og forurensningsdirektoratet og Toll- og avgiftsdirektoratet har også etablert et kontrollsamarbeid rettet mot eksport av farlig avfall i konteinere, og gjennomfører nå i samarbeid generelt flere kontroller for å avdekke ulovlig import og eksport bl.a. av avfall enn tidligere.

- Anser statsråden akuttberedskapen for å være tilstrekkelig, eller kan det være aktuelt med et "kriseteam" som kan settes inn i krisesituasjoner?

Den samlede nasjonale beredskapen mot akutt forurensning består av privat, kommunal og statlig beredskap.

Klima- og forurensningsdirektoratet har ansvar for statens løpende forvaltningsoppgaver knyttet til beredskap mot akutt forurensning. Dette innebærer at Klima- og forurensningsdirektoratet har ansvar for og myndighet til å stille krav til privat og kommunal beredskap mot akutt forurensning, samt føre tilsyn med denne beredskapen.

Den primære beredskapsplikten er tillagt privat virksomhet. Beredskapen er dimensjonert etter miljørisiko og skal håndtere akutte hendelser som skyldes egen virksomhet. Landets kommuner er organisert i 34 beredskapsregioner. Et Interkommunalt utvalg for akutt forurensning (IUA) i hver region ivaretar beredskaps- og aksjonsplikten. Den interkommunale beredskapen er dimensjonert for å håndtere mindre, akutte utslipp.

Virksomhetene har også krav til beredskap gjennom bl.a. regelverk som håndteres av Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap og Næringslivets sikkerhetsorganisasjon. Her er det andre risikoforhold enn akutt forurensning som er dimensjonerende. Virksomhetene stilles totalt sett overfor beredskapskrav som omfatter den samlede risiko som virksomheten håndterer.

Kystverket har det statlige ansvaret for akutt forurensning etter forurensningsloven. Kystverket har døgnkontinuerlig vakttjeneste for å ta i mot og registrere varsel om akutt forurensning, og veilede og føre tilsyn med forurensers og/eller kommunens aksjoner mot akutt forurensning. Kystverket kan i denne sammenheng be om planer for gjennomføring av aksjonen og stille krav til denne. Kystverket avgjør når akuttfasen er over og myndighetsansvar i forurensningssaker overføres til Klima- og forurensningsdirektoratet. I større tilfeller av akutt forurensning aksjonerer Kystverket for staten.

Utgangspunktet for all krisehåndtering er at kriser skal håndteres på lavest mulig nivå. Saker som er spesielt alvorlige vil bli behandlet i Regjeringens kriseråd. Regjeringens kriseråd vil i slike situasjoner sikre god koordinering av tiltak som iverksettes av ulike departementer og etater, og sikre at informasjon til media, publikum og andre er godt koordinert fra myndighetenes side.

Med bakgrunn i dette ser jeg ser ikke behov for å etablere et eget "kriseteam" som kan settes inn i krisesituasjoner, men anser at vi gjennom beredskapen som er etablert er godt rustet til å forebygge og håndtere krisesituasjoner.

- Vurderer statsråden funksjonsfordelingen mellom Klima- og forurensningsdirektoratet (Klif) og Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) som hensiktsmessig?

Klima- og forurensningsdirektoratet, og i gitte tilfelle Fylkesmannen eller kommunen, har myndighetsansvaret etter forurensningsloven for forurensende virksomhet eller virksomhet som representerer fare for forurensning, og stiller krav til og fører tilsyn med slik virksomhet. Forurensningslovens formål er blant annet å verne ytre miljø mot forurensning, og sikre en forsvarlig miljøkvalitet. Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap har myndighet etter brann- og eksplosjonsvernloven, som har som formål å verne om liv, helse, miljø og materielle verdier mot brann og eksplosjon, samt ulykker med farlige stoffer. Videre har Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap som nevnt tidligere det generelle koordineringsansvaret på samfunnssikkerhetsområdet.

En del virksomheter vil falle inn under både forurensningsmyndighetens og brann- og eksplosjonsvernmyndighetens ansvarsområder. Som understreket innledningsvis er det viktig at samordning og koordinering mellom ulike myndigheter fungerer godt. Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap og Klima- og forurensningsdirektoratet følger opp erfaringene etter Vest Tank-ulykken for å sørge

for dette. Her kan nevnes at etatene i 2008 og 2009 i fellesskap har gjennomført flere kontroller med tankanlegg som håndterer farlig avfall. Etter min mening er funksjonsfordelingen mellom Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap og Klima- og forurensningsdirektoratet hensiktsmessig, ut i fra de hensyn etatene er satt til å ivareta.

- Er statsråden tilfreds med Klif og DSBs oppfølging i saker om brudd på forurensningsloven?

Forurensningsmyndighetene har ansvaret for oppfølging i saker hvor forurensningsloven og tilhørende regelverk ikke er fulgt. Det avdekkes en rekke lovbrudd i forbindelse med tilsyn. De fleste er mindre brudd som virksomhetene retter opp i løpet av kort tid på bakgrunn av pålegg. Tvangsmulkt brukes også som virkemiddel for å få rettet opp ulovlige forhold. De mest alvorlige sakene anmeldes til politiet. Anmeldelse vurderes først og fremst i tilfeller hvor det foreligger omfattende brudd på lov, forskrift eller enkelttillatelse, sterkt klanderverdig opptreden fra bedriftens side eller omfattende potensielle eller faktiske miljøvirkninger. Forurensningsmyndighetens praksis er i tråd med Økokrims anbefalinger.

Klima- og forurensningsdirektoratet anmeldte Vest Tank for akutt forurensning som følge av eksplosjonen på tankanlegget, for mottak av avsvovlingsavfall fra skipet "Probo Emu" uten nødvendig tillatelse og for behandling av sitt eget avsvovlingsavfall uten nødvendig tillatelse. Direktoratet anmeldte også Trafigura for at de importerte farlig avfall til Vest Tank uten samtykke fra norske myndigheter. Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap politianmeldte Vest Tank etter ulykken for alvorlige brudd på bestemmelsene i brann- og eksplosjonsvernloven, og for at de drev sin aktivitet uten å ha gjennomført nødvendige risikoanalyser. Det har nylig falt dom i sak mot Vest Tank i Nordhordland tingrett.

Jeg vil understreke at ansvaret for tilsyn med virksomheter som innebærer fare for forurensning tas svært alvorlig. Myndighetene har lært mye av eksplosjonen ved Vest Tank, noe som har resultert i både skjerping av krav og økt kontrollvirksomhet. Jeg vil følge disse spørsmålene svært nøye også i tiden framover.

Med hilsen

Erik Solheim